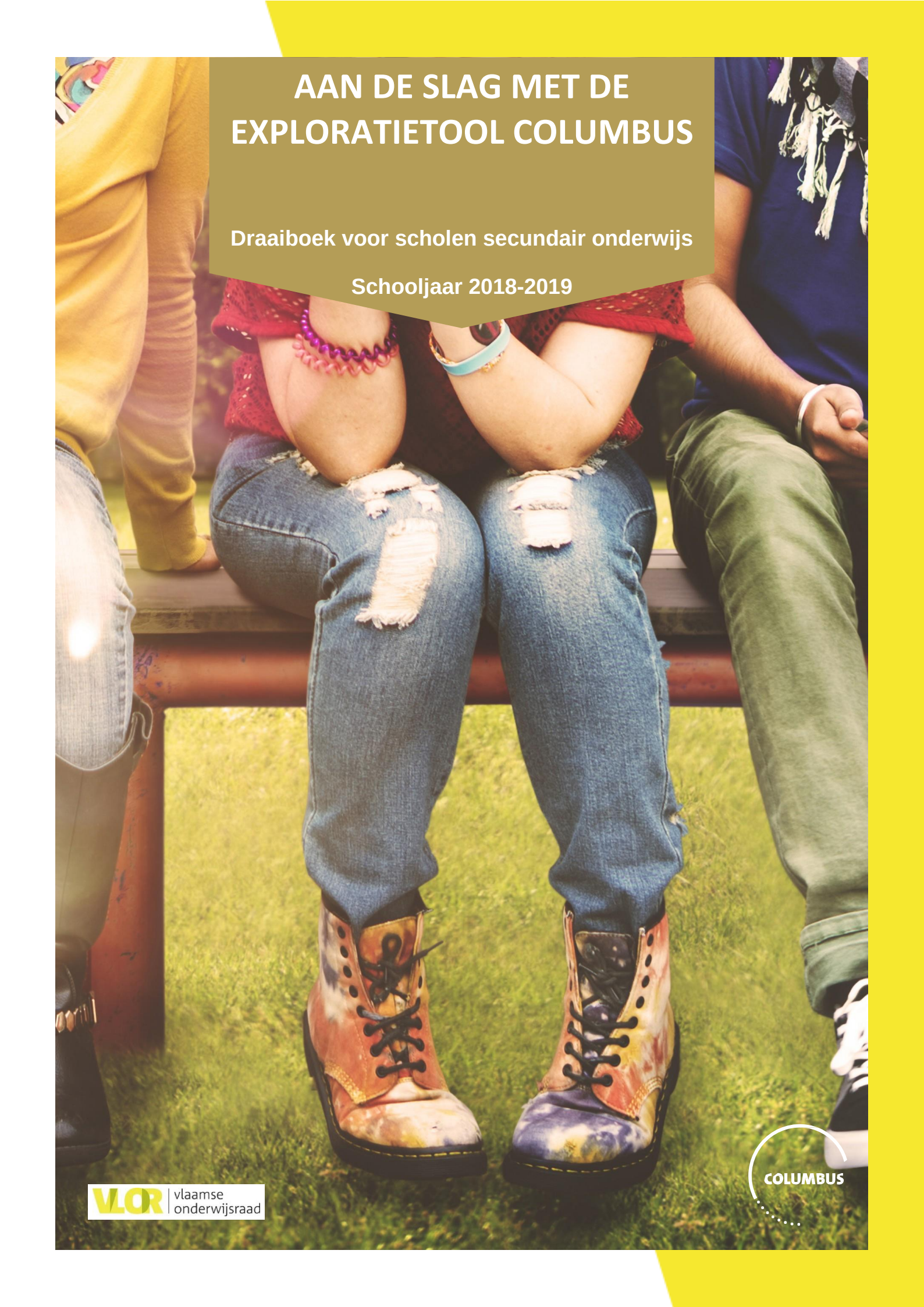

AAN DE SLAG MET DE EXPLORATIE TOOL COLUMBUS

Draaiboek voor scholen secundair onderwijs

Schooljaar 2018-2019

Colofon

De Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) is de strategische adviesraad voor het beleidsdomein Onderwijs en Vorming. Vertegenwoordigers uit het hele onderwijslandschap en van de sociaal-economische en sociaal-culturele organisaties overleggen in de Vlor over het onderwijs- en vormingsbeleid. De Vlor geeft het onderwijsbeleid mee vorm vanuit een onderwijskundige, pedagogische en maatschappelijke invalshoek.

Dit draaiboek werd ontwikkeld op vraag van minister voor Onderwijs en Vorming Hilde Crevits. Het werd uitgewerkt door het overlegplatform Studiekeuze van het secundair naar het hoger onderwijs onder voorzitterschap van Peter Op 't Eynde en Ann De Schepper, in overleg met de Vluhr-expertengroep.

februari 2019

Verantwoordelijke uitgever: Mia Douterlungne

Inhoud

1	Columbus?	6
2	Onderdeel van de onderwijsloopbaanbegeleiding op school	8
	Onderwijsloopbaanbegeleiding	8
	Actoren	8
	Aanpak	11
	Op basis van een visie	11
	Handelingsgericht	12
	Continu	12
	Geïntegreerd	13
	Procesgericht	13
	Dynamisch	13
	Vanuit een keuzebegeleidingsmodel	14
3	Vier modules	16
	Basecamp	16
	Wie ben ik?	17
	Zelfbeeld	17
	Motivatie	18
	Studievaardigheden	18
	Wat kan ik?	19
	Wat wil ik?	20
4	Aan de slag	21
	Plannen	21
	Doelgroep	21
	Plaats in de schooleigen onderwijsloopbaanbegeleiding	21
	Timing	22
	Communicatie	22
	Doen	24
	De afnames	24
	Belangrijk: coachinggesprek	24
	Privacy	25
	Feedback	25
	Opvolgen en bijsturen	26
5	Voorbeeldvragen	28
	Checkpoint: wie ben ik?	28
	Checkpoint: wat kan ik?	29
	Talige strategieën	29
	Woordenschat	29
	Redeneervaardigheden	29
	Wiskunde	30
	Checkpoint: wat wil ik?	31

6	Referenties	32
	Algemeen	32
	Onderwijsloopbaanbegeleiding	32
	Columbus	33
	Mijn studiekeuzeproces	33
	Wie ben ik?	33
	Wat kan ik?	34
	Wat wil ik?	35

Leeswijzer

Dit draaiboek is ontwikkeld door het overlegplatform SOHO (Vlor), om de scholen voor secundair onderwijs te helpen bij de implementatie van Columbus. De hoofdstukken 3 en 5 zijn grotendeels gebaseerd op informatie van de onderzoekers over het instrument Columbus. Elk jaar wordt het draaiboek geactualiseerd. Dat gebeurt op basis van de ervaringen met Columbus en de stand van zaken in de ontwikkeling van het instrument.

Doelgroep. Het draaiboek is bedoeld voor iedereen die betrokken is bij de onderwijsloopbaanbegeleiding en de studiekeuze van de leerlingen, en het beleid rond leerlingenbegeleiding: directies, middenkader en leraars secundair onderwijs. Samen met de andere materialen in de leerkrachtentoolbox op columbus.onderwijskiezer.be/leerkrachten, geeft het concrete handvatten om met Columbus aan de slag te gaan.

Welk hoofdstuk voor wie? Als u veel met Columbus bezig bent, is het waarschijnlijk nuttig om alles door te nemen. Voor alle anderen:

- Een zeer snelle introductie in Columbus en zijn plaats in de bredere onderwijsloopbaanbegeleiding vindt u in hoofdstuk 1.
- Een grondig overzicht van de inhoud van Columbus staat in hoofdstuk 3. Dat is bijvoorbeeld interessant voor keuzebegeleiders die een beter zicht willen krijgen op de samenstelling van het instrument en de verhouding ervan tot andere instrumenten.
- Met hoofdstuk 4 kunnen leraars en keuzebegeleiders praktisch aan de slag.
- Directies moeten zeker hoofdstuk 2 en 4.1 doornemen, omdat het daar gaat over de uitbouw van een beleid op het vlak van onderwijsloopbaanbegeleiding, en hoe Columbus daarin kan passen.

1 Columbus?

Columbus is een exploratietool waarmee jongeren in de derde graad van het secundair onderwijs hun studiekeuzeproces kunnen versterken. Het instrument past binnen het begeleidingstraject dat scholen met hun leerlingen doorlopen bij hun eventuele keuze voor het hoger onderwijs.

Exploratie. De naam Columbus verwijst naar de exploratiefunctie van het instrument: leerlingen verkennen de eigen interesses en mogelijkheden, en krijgen een globaal zicht op hun voorkeuren en sterktes. Door hun een onafhankelijke, wetenschappelijk onderbouwde spiegel voor te houden, krijgen ze als individu inzicht in hun:

- studiekeuzetaken;
- zelfbeeld, motivatie en studievaardigheden;
- kennis van taal, redeneren en wiskunde;
- interesses.

Onderdeel van een ruimer keuzetraject. Columbus maakt deel uit van het ruimere traject van onderwijsloopbaanbegeleiding in de school. Het is dus geen afrondende test met een negatief of positief eindoordeel, en het leidt niet tot een dwingend studieadvies. Wel geeft het de leerlingen kwalitatieve en kwantitatieve feedback die hen ondersteunt bij hun zelfexploratie. Columbus helpt hen om niet te snel te focussen op wat de studiekeuze zal zijn, maar vooral op hoe ze die keuze maken. Leerlingen krijgen een goed zicht op hun leersterktes en werkpunten. Samen met het schoolteam, het CLB en hun ouders kunnen ze dan verdere stappen zetten in hun keuzeproces.

Belangrijke andere elementen in dat keuzeproces kunnen zijn:

- een bezoek aan een SID-in;
- een oudleerlingenavond;
- een motiveringsgesprek;
- feedback van de begeleidende klassenraad, op basis van de beschikbare brede informatie.

In een voldoende vroeg stadium. Met Columbus kunnen de leerlingen alle mogelijke studiekeuzes verkennen. Het instrument past dus eerder aan het begin van het studiekeuzeproces in de derde graad. Later, als de leerlingen kiezen voor een bepaalde opleiding, kunnen verplichte, niet-bindende toelatingsproeven een rol gaan spelen en een beeld geven van de vaardigheden die worden verwacht:

- de instaptoets lerarenopleiding: <https://ilo.onderwijskiezer.be/instaptoets.html>;
- de ijkingstoets: <https://www.ijkingstoets.be>.

Voor de opleidingen tot arts of tandarts kunnen leerlingen zich pas inschrijven als ze geslaagd zijn voor het toelatingsexamen: <http://toelatingsexamenartstandarts.be>. Voor opleidingen in de kunsten zijn er de artistieke toelatingsproeven.

Instellingsneutraal. De informatie die leerlingen krijgen, is onafhankelijk van de school waar een leerling les volgt en staat los van het opleidingsaanbod van een bepaalde hogeschool of universiteit.

In volle ontwikkeling. Columbus wordt op vraag van onderwijsminister Hilde Crevits ontwikkeld door de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (Vluhr), in nauw overleg met het overlegplatform Studiekeuze van secundair naar hoger onderwijs (SOHO) van de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor). Het integreert de sterkste componenten van bestaande instrumenten in Vlaanderen (zie de referentielijst achteraan in dit draaiboek), maar het is nog niet ‘af’. De ontwikkeling van Columbus als een valide, wetenschappelijk onderbouwd instrument verloopt over verschillende jaren. Op termijn wil de Vlaamse Regering Columbus verplichten voor elke school.

De ervaringen van leerlingen en scholen zijn cruciaal om het instrument nog te verbeteren. Hoe meer scholen met Columbus aan de slag gaan en hoe diverser de groep leerlingen die de modules invullen, hoe sterker het instrument wordt.

HBO5-opleidingen zijn op dit moment niet mee opgenomen in het instrument. Het HBO5-landschap is nog volop in verandering. Als deze opleidingen een volwaardige plaats hebben in het hoger onderwijs, zullen ze ook worden meegenomen in Columbus.

2 **Onderdeel van de onderwijsloopbaanbegeleiding op school**

Columbus is geen instrument dat op zichzelf staat. Het moet een plaats krijgen binnen het bredere geheel van onderwijsloopbaanbegeleiding op school. Elke school maakt daarin haar keuzes op basis van de schooleigen visie, traditie en cultuur. Toch zijn er ook gemeenschappelijke uitgangspunten.

Onderwijsloopbaanbegeleiding

Het begeleiden van de onderwijsloopbaan is een continu, dynamisch en geïntegreerd leer- en ontwikkelingsproces dat start in de kleuterschool op 2,5 jaar en een leven lang leren beoogt. Het wil elke leerling ondersteunen om voldoende zelfkennis te ontwikkelen en om adequate keuzes te leren maken op school en daarbuiten. Op die manier krijgt elke leerling de kans om het onderwijs gekwalificeerd te verlaten naar eigen mogelijkheid en interesse. Het is belangrijk dat de leerling inzicht verwerft in zijn/haar interesses, zelfbeeld, motivatie, studievaardigheden en (onderwijsloopbaan)competenties en een realistische kijk krijgt in zijn/haar keuzes. De leerling wordt hierbij actief ondersteund door verschillende actoren in de leerlingenbegeleiding maar neemt hier ook zelf een belangrijke actieve rol op als architect van zijn/haar onderwijsloopbaan.

Erkenningsvoorwaarde. Onderwijsloopbaanbegeleiding is een onderdeel van de leerlingenbegeleiding op school. Het nieuwe decreet leerlingenbegeleiding, dat geldt vanaf 1 september 2018, verplicht scholen om een beleid te hebben inzake leerlingenbegeleiding en daarover samenwerkingsafspraken met een CLB te maken. Dat behoort tot de erkenningsvoorwaarden voor de school. Het decreet lijnt ook de rolverdeling tussen schoolteam, CLB en pedagogische begeleiding duidelijker af. Het zorgcontinuüm is daarbij een gedeeld referentiekader.

Naast het decreet leerlingenbegeleiding zijn ook het referentiekader onderwijskwaliteit en de eindtermen belangrijke kaders voor een school om te werken aan onderwijsloopbaanbegeleiding.

Actoren

Onderwijsloopbaanbegeleiding is een gedeelde verantwoordelijkheid van actoren die elk hun eigen rol en taak hebben. Ze gaat uit van een partnerschap tussen leerlingen, ouders, scholen en het schoolteam, het CLB en de pedagogische begeleiding.

De leerlingen staan als actieve actor centraal. Ze worden gestimuleerd om hun eigen keuzeprocessen actief en bewust zelf te sturen. De school kan hen ook betrekken in de opzet en evaluatie van hun onderwijsloopbaanbeleid en -begeleiding.

Ouders hebben een belangrijke begeleidende taak als ondersteuners van het keuzeproces van hun kinderen. Ze kunnen op verschillende momenten bij het keuzeproces worden betrokken. Door ouders tijdig te sensibiliseren en hun bijvoorbeeld een concreet overzicht te bezorgen van de keuzeactiviteiten die de school plant, kunnen ze tijdens het schooljaar het keuzeproces van hun kind opvolgen.

Ouders kunnen ook meewerken aan informatiemomenten die de school organiseert over de verschillende opleidingsmogelijkheden in het hoger onderwijs. Een individueel contact kan hen informeren over de feedback van de klassenraad of over het gesprek dat hun kind had met de keuzebegeleider (op voorwaarde dat hun kind hiermee akkoord gaat). Zeker voor leerlingen die hun keuze verder willen uitdiepen, of vastlopen in hun keuzeproces, is het aangewezen om hun ouders daarbij te betrekken. Door in te zetten op de betrokkenheid van ouders, versterkt de school de slagkracht van haar leerlingen.

School. De school is de eerste actor voor het uittekenen en opvolgen van een geïntegreerd beleid rond leerlingenbegeleiding, waarin onderwijsloopbaanbegeleiding als één van de vier begeleidingsdomeinen vorm krijgt. De school heeft hierin de eindverantwoordelijkheid. De school heeft een basisaanbod voor het domein onderwijsloopbaanbegeleiding, zodat ze tegemoet kan komen aan de behoeften van alle leerlingen.

De directie zorgt voor de nodige randvoorwaarden om het beleid te realiseren op het vlak van onderwijsloopbaanbegeleiding: beschikbaarheid van personeel, de juiste competenties bij het personeel en de beschikbaarheid van tijd en ruimte, ook voor overleg.

Leraars. Het uitgangspunt is dat onderwijsloopbaanbegeleiding doordringt tot in de klaswerking. Elke leraar moet er zich bewust van zijn dat hij of zij medeverantwoordelijk is voor de keuzebegeleiding.

Gezien de centrale rol van leraars moet worden ingezet op hun competenties, bijvoorbeeld om een coachinggesprek te voeren (zie hoofdstuk 4). Columbus kan zo worden aangegrepen om hun algemene competenties op het vlak van onderwijsloopbaanbegeleiding te versterken.

Ankerfiguren. Daarnaast werkt de school het best met een aantal duidelijk identificeerbare ankerfiguren. Ze kan bijvoorbeeld een kerngroep oprichten met enkele leraars, een leerlingbegeleider, een directielid, een medewerker van het CLB en een pedagogisch begeleider. De kerngroep kan mee vorm geven aan de visie en het beleid van de school op het vlak van onderwijsloopbaanbegeleiding en die mee ondersteunen. Ook (oud)leerlingen kunnen participeren aan de kerngroep. Dit betekent niet noodzakelijk dat ze elk overleg aanwezig zijn. Ze kunnen nuttige inbreng leveren over hoe zij de onderwijsloopbaanbegeleiding ervaren.

Pedagogische begeleiding. De pedagogische begeleiding ondersteunt op vraag scholen bij de ontwikkeling van hun onderwijskwaliteit en beleidsvoerend vermogen, en dus bij de uitwerking, implementatie en evaluatie van het beleid op het vlak van onderwijsloopbaanbegeleiding. De

pedagogische begeleiding vertrekt daarbij vanuit de noden van de school. Zij suggereren hypothesen, strategieën en acties en ondersteunen het veranderingsproces.

CLB. De school maakt samenwerkingsafspraken met het CLB over hoe ze onderwijsloopbaanbegeleiding (als een van de domeinen binnen leerlingenbegeleiding) vormgeeft.

In de brede basiszorg heeft het CLB een signaalfunctie tegenover het beleid van de school. Het CLB organiseert in de fase van de brede basiszorg ook informatiemomenten voor alle leerlingen in een regio over de structuur en de organisatie van het Vlaamse onderwijs en het volledige onderwijsaanbod. Het geeft tijdig en preventief objectieve informatie op scharniermomenten over het volledige onderwijsaanbod, het hoger onderwijs en de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt. De netoverstijgende website www.onderwijskiezer.be, ontwikkeld door CLB, speelt daarin een belangrijke rol. De school werkt actief mee aan de organisatie en uitvoering van die informatiemomenten.

In de fase van verhoogde zorg kan het CLB via consultatieve leerlingenbegeleiding de school (bijvoorbeeld ZOCO, leerlingenbegeleider, leraren) ondersteunen bij problemen van individuele leerlingen of groepen van leerlingen. Zo kan het CLB de leerkrachten ondersteunen bij vragen van leerlingen en ouders.

Het CLB loopt hiernaast ook nog altijd individuele trajecten met leerlingen in het kader van onderwijsloopbaanbegeleiding. Zo kan het CLB handelingsgericht advies verstrekken of een begeleiding opstarten voor een leerling met een moeilijk studiekeuzetraject.

De scholengemeenschap waarvan de school deel uitmaakt, kan de taakbelasting voor de school verminderen door middelen en energie te bundelen. Het behoort tot de decretale bevoegdheid van een scholengemeenschap om afspraken te maken over een objectieve leerlingenoriëntering en -begeleiding, in samenwerking met het CLB.

Praktisch

Het is belangrijk om goede afspraken te maken over de taken en verantwoordelijkheden van elke actor, zodat een transparante begeleidingsstructuur ontstaat. De school en het CLB werken daarbij als partners samen volgens vanuit eenzelfde referentiekader: het zorgcontinuüm.

Vraag u onder meer af:

- Hebben we als school werk gemaakt van een gemeenschappelijke visie op onderwijsloopbaanbegeleiding?
- Hoe communiceren we over ons beleid naar leerlingen, ouders en personeelsleden?
- Slagen we erin om ouders voldoende bij de onderwijsloopbaanbegeleiding te betrekken?
- Hoe zien we de samenwerking met het CLB?

Aanpak

Elke school heeft haar eigen manier van werken, vanuit haar pedagogisch project, traditie en cultuur. Maar een efficiënte en effectieve onderwijsloopbaanbegeleiding heeft ook een aantal basiskenmerken waaraan u het schooleigen begeleidingstraject kunt toetsen.

Op basis van een visie

Er gebeurt al heel wat in scholen op het vlak van onderwijsloopbaanbegeleiding. In sommige scholen is dit doorheen de jaren organisch gegroeid. Toch is het nuttig om een expliciete visie te ontwikkelen. Dat proces stelt een aantal zaken op scherp, stimuleert reflectie en kan leiden tot verdere verbetering.

Doelen. Welke doelen wil de school met het traject van onderwijsloopbaanbegeleiding bereiken? Er kunnen verschillende doelen zijn, zoals:

- leerlingen ontwikkelen competenties op het vlak van levenslang leren;
- leerlingen ontwikkelen loopbaancompetenties;
- leerlingen ontwikkelen competenties om met veranderingen en onzekerheid om te gaan;
- leerlingen kiezen de voor hen meest geschikte studierichting, vanuit een positieve keuze.

Onderwijsloopbaanbegeleiding is dan ook meer dan louter een match zoeken tussen de kenmerken van een leerling (vaardigheden, interesses, waarden) en de kenmerken van een studie.

Leerlingenkenmerken. De schoolvisie op onderwijsloopbaanbegeleiding houdt rekening met de kenmerken van de leerlingengroep(en). Elke school legt dus andere klemtonen voor (groepen van) haar leerlingen. Ook de concrete aanpak kan verschillen van school tot school, of van leerlingengroep tot leerlingengroep binnen eenzelfde school.

Breed. Belangrijk is dat de visie gekenmerkt wordt door een brede benadering: een adequate begeleiding en exploratie vertrekt vanuit het totaalbeeld van de leerlingen: vanuit hun vaardigheden, talenten, interesses en waarden.

Gedragen. De visie wordt het best uitgewerkt met maximale betrokkenheid van leerlingen en ouders. Ouders spelen mee een bepalende rol bij een geslaagde onderwijsloopbaan. Ze kunnen hun kind stimuleren om een actieve rol op te nemen bij de uitbouw van hun onderwijsloopbaan. Ouders moeten dus samen met hun kinderen goed worden geïnformeerd over de visie en het traject dat de school met haar leerlingen doorloopt.

Een visie is des te krachtiger als ze wordt ontwikkeld in overleg met de andere scholen binnen de scholengemeenschap en met het CLB. De visie kan niet losstaan van het omvattend pedagogisch project van de school en van haar visie op persoonlijke vorming en leerlingenbegeleiding. Ook gedragenheid door het volledige schoolteam is belangrijk om een actief beleid rond onderwijsloopbaanbegeleiding te kunnen voeren.

Handelingsgericht

Om onderwijsloopbaanbegeleiding een concrete invulling te geven, zijn de principes van handelingsgericht werken richtinggevend (zie ook www.handelingsgerichtwerken.be):

- de onderwijsbehoeften van de leerling staan centraal;
- het gaat om afstemming en wisselwerking;
- de leerkracht doet ertoe;
- positieve aspecten zijn van groot belang;
- we werken constructief samen;
- ons handelen is doelgericht;
- de werkwijze is systematisch, in stappen en transparant.

Continu

Onderwijsloopbaanbegeleiding is een continu proces. Om te vermijden dat leerlingen ‘vastlopen’ in het maken van loopbaankeuzes, moet u die continuïteit bewaken en verzekeren. Vraag u onder meer het volgende af:

- Hoe werken we op school naar de scharnierzakten toe?
- Wat doen we rond onderwijsloopbaanbegeleiding tussen die scharnierzakten in?
- Welke opvolging geven we aan keuzemomenten?
- Stellen we pijnpunten vast bij de doorstroming van leerlingen door de leerjaren heen?

Een traject met een duidelijke fasering van de studiekeuzebegeleiding aan de hand van de keuzeacties is een goede manier om de begeleiding te structureren. Door een traject uit te tekenen:

- wordt vermeden dat leraars of begeleiders activiteiten los van elkaar organiseren;
- krijgen leerlingen zicht op het bredere geheel en de relatie tussen de verschillende elementen;
- vergemakkelijkt de communicatie met ouders en leerlingen en het overleg binnen de school over onderwijsloopbaanbegeleiding;
- versterkt de band tussen visie en praktijk.

Geïntegreerd

Onderwijsloopbaanbegeleiding staat niet los van het les- en schoolgebeuren, maar moet erin worden geïntegreerd. Alle betrokken actoren stemmen daarbij hun activiteiten op elkaar af. Dat betekent dat:

- de begeleidingsactiviteiten tijdens de lessen afgestemd zijn op de activiteiten erbuiten;
- vakgebonden en vakoverschrijdend werk inzake keuzevaardigheden op elkaar afgestemd zijn;
- er niet alleen aandacht is voor de cognitieve aspecten van het keuzeproces, maar ook voor de socio-emotionele en lichamelijke aspecten en eventuele achterliggende factoren of problemen;
- aandacht wordt besteed aan structurele of individu-overstijgende aspecten die het studiekeuzeproces van leerlingen beïnvloeden. Bewust kiezen is niet alleen 'jezelf kennen', maar ook zicht - en daarmee greep – krijgen op verwachtingspatronen (van ouders, leraars, leerlingen), financiële aspecten, afstand, de structuur van het onderwijs, enzovoort;
- er ook in de tijd sprake is van integratie: op de verschillende scharniermomenten wordt eenzelfde concept van keuzecompetenties gehanteerd.

Vragen die u zich daarbij kunt stellen zijn de volgende:

- Hoe werken we dagelijks aan horizonverruiming, zelfconceptverheldering en keuzebekwaamheid bij leerlingen?
- Hoe geven we het studiekeuzeproces een plaats in de dagelijkse klaspraktijk?
- Houdt de aanpak van de school rekening met de familiale, sociale en culturele context van de leerling?
- Hoe vormen de verschillende begeleidingsactiviteiten een geïntegreerd geheel? Op welke manier zijn bijvoorbeeld SID-in's of informatieavonden met oud-leerlingen ingebed in het traject?

Procesgericht

De basis voor onderwijsloopbaanbegeleiding is het ontwikkelingsproces dat elke leerling doorloopt. Dat verschilt van leerling tot leerling. Het komt er dus op aan om de leerlingen op maat te begeleiden, rekening houdend met hun context en de fase van het ontwikkelingsproces waarin ze zich op dat moment bevinden. Hoe pakt u dat aan? Wat is bijvoorbeeld de rol van de klasleraar?

Dynamisch

Onderwijsloopbaanbegeleiding heeft een dynamisch karakter: ze speelt in op veranderingen bij de leerling en de omgeving. Begeleidingsmethoden moeten dus flexibel genoeg zijn. Binnen het

traject van onderwijsloopbaanbegeleiding moet een evenwichtige waaier van begeleidingsmethoden aan bod komen.

Vanuit een keuzebegeleidingsmodel

Een keuzeproces verloopt niet voor iedereen op eenzelfde manier, ook niet even sterk en niet volgens een vastgelegd (al dan niet cyclisch) patroon. Het keuzeontwikkelingsniveau en invloeden uit de omgeving bepalen vaak met welke acties een leerling het keuzeproces start. Bovendien is het ook een leerproces als dusdanig.

Het onderstaande schema toont de vier clusters van keuzeacties/keuzetaken waaruit een traject van onderwijsloopbaanontwikkeling bestaat (zie ook de referenties achteraan in dit draaiboek).

- De acties staan niet los van elkaar: ze kunnen in elkaar overvloeien en elkaar beïnvloeden.
- Een school kan voor haar leerlingen een traject uittekenen dat een duidelijke fasering in de verschillende keuzeacties brengt.
- Die fasering koppelt ze aan activiteiten en instrumenten die het studiekeuzeproces ondersteunen.
- Daarbij is altijd een begeleidingsnetwerk betrokken dat het bredere perspectief binnenbrengt en dat bestaat uit verschillende actoren: ouders, vrienden en peers, de keuzebegeleider op school, enzovoort.

KEUZEACTIES	KEUZETAKEN
1. Sensibiliseren Zich bewust worden van welke acties nodig zijn, wat de normale moeilijkheden zijn en wat de consequenties zijn van keuzes.	1. Oriëntering op de keuze Leerlingen beseffen dat ze een studiekeuze moeten maken en zijn bereid zich in te zetten om een zo goed mogelijke keuze te maken.
2. Exploratie van de omgeving Hier worden in brede zin externe factoren, mogelijke keuzealternatieven, onderzocht. Concreet gaat het om activiteiten zoals: verzamelen van inlichtingen en evalueren van de verkregen informatie over opleidingen, vormingen, beroepen, loopbanen, arbeid in het algemeen.	2. Exploratie in de breedte Algemene informatie opzoeken over het onderwijslandschap (bijvoorbeeld over de structuur van het hoger onderwijs). Exploratie in de diepte Meer gedetailleerde informatie over bepaalde opleidingen opzoeken (bijvoorbeeld een cursusboek van een bepaalde opleiding bekijken).
3. Exploratie van het ik Hier staat de exploratie van interne factoren centraal. Deze fase omvat elke actie en gegevensverzameling die de zelfkennis bevordert, zoals: analyseren en evalueren van capaciteiten, interesses, waarden, overtuigingen, persoonlijke doelen, bereidheid tot inzet, zelfvertrouwen, studievaardigheden, enzovoort.	3. Exploratie van het Zelf Leerlingen staan stil bij kenmerken van zichzelf (bijvoorbeeld interesses, studiegewoonten, waarden, capaciteiten, zelfvertrouwen).
4. Kristalliseren en beslissen Kristalliseren beperkt de mogelijke alternatieven door de verkregen gegevens uit te diepen. De actie Beslissen omhelst een effectieve keuze, door een integratie van weten en doen.	4. Keuzenabijheid Tijdens het keuzeproces maken de leerlingen op een bepaald moment een keuze voor een studierichting. Leerlingen kunnen verschillen in de mate waarin ze dicht bij dit moment staan. Binding: De mate waarin men zeker is van zijn keuze, zijn keuze wil behouden en zich identificeert met de keuze

3 Vier modules

Columbus is samengesteld uit de sterkste componenten van bestaande instrumenten (zie ook de referenties achteraan in dit draaiboek). Hoe is het instrument opgebouwd? Een kort overzicht.

Columbus bestaat uit vier onderdelen:

- het studiekeuzeproces zelf: de module Basecamp;
- zelfbeeld, motivatie en studievaardigheden: de module Wie ben ik?;
- taal, redeneren en wiskunde: de module Wat kan ik?;
- interesses: de module Wat wil ik?

Basecamp

Onderzoek toont aan dat je een goede studiekeuze kunt maken door een kwalitatief sterk studiekeuzeproces te doorlopen. Columbus focust dus niet op wat een leerling zal kiezen, maar op hoe een leerling tot die keuze komt. Via de aangeboden screenings biedt Columbus leerlingen handvatten om tot een 360° zelfevaluatie te komen en zo keuzebekwaam te worden.

Exploreren. De kwaliteit van het keuzeproces heeft belangrijke gevolgen voor de manier waarop de uiteindelijke keuze zal worden gemaakt. Hoe meer een leerling zichzelf en de keuzealternatieven exploreert, hoe beter het gekozen alternatief zal passen bij de kenmerken van de leerling. Dat zal op zijn beurt leiden tot meer tevredenheid en zekerheid over de gemaakte keuze, en uiteindelijk tot hoger welbevinden en minder studieuitval.

Om die doelstelling te bereiken, gebruikt Columbus de Vragenlijst Studiekeuzetaken (VST). Dat is een zelfrapportagelijst waarbij de leerling zichzelf beschrijft op zes belangrijke keuzetaken. De VST werd ontwikkeld door de KU Leuven en voor het eerst digitaal aangeboden binnen het instrument 'Klaar voor Hoger Onderwijs' (zie referenties achteraan).

Dynamisch. Het keuzeproces is dynamisch: de zes keuzetaken hoeven niet in een bepaalde volgorde aan bod te komen. Een bepaalde keuzetaak kan eerst worden overgeslagen, of de leerling kan later teruggaan naar een vorige taak. Het keuzeproces is voortdurend in ontwikkeling.

Zes taken. De zes keuzetaken zijn de volgende:

KEUZETAAK	BETEKENIS
Oriëntatie – Wil ik kiezen?	Meet de mate waarin: • de leerling er zich van bewust is dat hij of zij een studiekeuze moet maken; • hij of zij zich wil inzetten om een zo goed mogelijke studiekeuze te maken.
Exploratie van jezelf – Wie ben ik?	Meet de mate waarin de leerling stilstaat bij kenmerken van zichzelf: vaardigheden, interesses, waarden en studiemethode.
Exploratie in de breedte – Hoe ziet het hoger onderwijs eruit?	Meet de mate waarin de leerling algemene informatie over het hogeronderwijslandschap heeft opgezocht.
Exploratie in de diepte – Welke opleidingen zijn er?	Meet de mate waarin een leerling meer gedetailleerde informatie over bepaalde opleidingen heeft opgezocht.
Beslissingsstatus - Kan ik kiezen?	Meet de mate waarin een leerling dicht bij het moment van een keuze staat.
Binding - Ben ik tevreden?	Meet de mate waarin een leerling zeker is van de keuze, eraan gebonden is en er zich mee identificeert.

Wie ben ik?

Ervaring en onderzoek leren ons dat motivatie, inzet en de manier waarop leerlingen hun studietaken aanpakken, verband houden met hun studieresultaten. Dit onderdeel van Columbus is gebaseerd op twee bestaande instrumenten: de Learning and Study Strategies Inventory (LASSI) en de LEMO-test (zie de referenties achteraan in dit draaiboek).

Zelfbeeld

Hoe ziet het zelfbeeld van de leerling eruit? Dat bepalen we aan de hand van twee factoren.

Faalangst (LASSI)	Die angst kan zo sterk zijn dat hij verlamdend werkt. Hoe angstig en gespannen is een leerling in de omgang met zijn of haar studietaken?
Zelfeffectiviteit (LEMO)	Meet de inschatting van de eigen studiebekwaamheid. De leerlingen worden bevraagd over het vertrouwen in hun eigen kunnen en in hun manier van studeren. Positieve studie-ervaringen en goede studieresultaten uit het verleden kunnen hun zelfvertrouwen en hun positieve zelfbeeld inzake studiebekwaamheid hebben opgekrikt.

Motivatatie

Een tweede belangrijke factor is motivatie. Ook dat bepalen we aan de hand van twee factoren.

Attitude (LASSI)	Meet de houding tegenover de school en de opleiding. Hoe belangrijk is studeren? Welke plaats krijgt studeren in het dagelijks leven?
Motivatatie (LASSI)	Meet in hoeverre een leerling verantwoordelijkheid opneemt voor de eigen studietaken. Hoe gaat hij of zij om met specifieke schoolse taken (taken maken, lessen voorbereiden, enzovoort)? Het is belangrijk dat de leerling beseft dat hij of zij zelf verantwoordelijk is voor zijn of haar studieresultaten en die resultaten niet toeschrijft aan (on)geluk, of aan een goede of slechte leerkracht. Pas als de leerling de eigen verantwoordelijkheid aanvaardt en beseft dat de eigen inspanningen tot goede studieresultaten leiden, zal hij of zij gemotiveerd zijn om ook voor de minder interessante leerstof goed te werken.

Studievaardigheden

Een derde factor zijn de studievaardigheden, opgedeeld in Organiseren en verwerken.

Organiseren wordt onderverdeeld in 5 factoren.

Tijdsbeheer (LASSI)	Meet de mate waarin een leerling in staat is om alle activiteiten en taken goed te combineren. Een goed tijdsbeheer is belangrijk om alle taken en opdrachten tijdig klaar te krijgen en om voldoende tijd te hebben om de leerstof effectief te verwerken. Dat betekent dat de leerling de leerdoelen vooropstelt, realistische tijdsplanningen maakt om de doelen te bereiken en zichzelf daarbij controleert.
Concentratie (LASSI)	Meet de mate waarin een leerling zijn of haar aandacht kan houden bij de studietaken. Kan hij of zij voldoende focussen of wordt hij of zij juist heel snel afgeleid? Het kan gaan om interne afleiders (gedachten of gevoelens) of externe afleiders (lawaaï, internet, muziek of gsm). Het is belangrijk om te weten dat de leerling zelf de eigen concentratie kan controleren.
Zelfsturing (LEMO)	Meet de mate waarin leerlingen het leren zelf kunnen sturen en op een goede manier kunnen organiseren. Kunnen ze zelf bepalen wanneer en hoe ze leren? Kunnen ze controleren of ze de leerinhouden voldoende beheersen? En kunnen ze indien nodig de studieplanning aanpassen?
Zelftesting (LASSI)	Belangrijke strategieën bij het verwerken van de leerstof: de leerstof herhalen en nagaan of je ze goed hebt begrepen. In welke mate ziet een leerling het belang in van zelftesting en in hoeverre gebruikt hij of zij deze strategieën bij het verwerken van de leerstof?
Stuurloosheid (LEMO)	Meet de mate waarin leerlingen moeilijk het eigen leren kunnen sturen, of moeilijk kunnen bepalen wat en hoe ze moeten leren.

Verwerken wordt onderverdeeld in 2 factoren.

Relateren en structureren (LEMO)	Meet de mate waarin leerlingen verbanden zoeken tussen eigen kennis en nieuwe leerinhouden, relaties kunnen leggen tussen leerinhouden en verschillende vakken, de onderliggende relaties in de leerinhouden kunnen aanduiden.
Memoriseren (LEMO)	Meet de mate waarin leerlingen voortdurend feiten, begrippen, kenmerken herhalen zodat ze die uit het hoofd kunnen opzeggen. Hier gaat het om het zomaar uit het hoofd leren van losse feiten, zonder de mogelijke onderlinge relatie te begrijpen.

Wat kan ik?

Columbus test een aantal cruciale vaardigheden voor het hoger onderwijs.

Wiskunde. De wiskundetest in Columbus gaat na welke (basis)kennis wiskunde de leerlingen hebben. Het resultaat van eenzelfde soort wiskundetest bleek bij eerder onderzoek een valide voorspeller van slaagkansen in het hoger onderwijs.

Woordenschat. Leerlingen die de woordenschat-test invullen, moeten bij elke letterreeks beslissen of het al dan niet een bestaand Nederlands woord is. Zo hopen de onderzoekers op termijn de kennis van woordenschat van leerlingen te kunnen inschatten en, bij uitbreiding, aspecten uit hun kennis van het Nederlands.

Talige strategieën. De talige strategieëntest in Columbus omvat veertien woordenschat- en leesvaardigheidsitems die niet alleen peilen naar de talige kennis van leerlingen, maar ook naar hun strategieën om tot die kennis te komen. Onderzoek naar de uitgebreide versie van deze test toont in verschillende opleidingen een samenhang aan met studiesucces. Vooral de laag scorende studenten lopen een hoger risico om niet te slagen in het eerste jaar hoger onderwijs.

Redeneren. De redeneerproef Rules werd speciaal voor Columbus ontwikkeld. De validiteit en betrouwbaarheid worden nog onderzocht binnen de Universiteit Gent. De test meet onder meer het inductief en deductief redeneren, los van de kennis die een leerling op school leert en met zo weinig mogelijk verbale invloeden. De proef bestaat uit twee reeksen.

Exclusie	De reeks Exclusie peilt naar het inductief redeneervermogen. De leerling krijgt vier figuren te zien. Drie figuren volgen dezelfde regel, de vierde figuur wijkt af. De leerlingen moeten die afwijkende figuur vinden.
Deductie	De reeks Deductie gaat het deductief of analoog redeneervermogen na. Leerlingen krijgen een figuur te zien die een verandering ondergaat. In het tweede deel moet

een andere figuur een analoge verandering ondergaan om tot het juiste antwoord komen. De leerlingen kunnen het juiste antwoord kiezen uit vier opties.

Wat wil ik?

De interessevragenlijst van Columbus vindt zijn theoretische basis in het PAKSOC-model (zie ook de referenties achteraan in dit draaiboek). Elk van de items hoort bij één van de volgende zes dimensies.

Praktisch	Je hebt een voorkeur voor praktische beroepen en activiteiten. Je houdt ervan om te werken met je handen en met gereedschap, machines en elektronische systemen. Je hebt mechanische, technische en atletische kwaliteiten. Je gaat op zoek naar concrete, praktische en gestructureerde oplossingen en strategieën. Tastbare resultaten zijn belangrijk voor jou.
Analytisch	Je hebt een voorkeur voor activiteiten en beroepen waarin je complexe theorieën en problemen kunt onderzoeken en oplossen. Je bent nieuwsgierig en leest graag wetenschappelijke en technische informatie om oplossingen en verklaringen te bedenken. Je waardeert wetenschappelijke of schoolse activiteiten en prestaties. Je vertrouwt op denken, het verzamelen van objectieve informatie en zorgvuldige analyse.
Kunstzinnig	Je waardeert cultuur in al haar vormen en geniet van activiteiten als toneel, schrijven, dans, muziek en kunst. Je bent creatief en verbeeldingsrijk. Ontdekken, creatief denken en zelfexpressie zijn belangrijke thema's voor jou.
Sociaal	Je hebt een voorkeur voor sociale activiteiten en beroepen. Je wilt anderen informeren, trainen, helpen of genezen. Je hebt sociale vaardigheden, kunt jezelf goed uitdrukken en je bent overtuigend. Menselijk welzijn is voor jou belangrijk.
Ondernemend	Je hebt een voorkeur voor activiteiten en beroepen waarin economische winst en het nastreven van organisatiedoelen op het voorplan staan. Leiderschap, interpersoonlijke en overtuigende vaardigheden zijn je troeven. Je voelt je op je plaats als je invloed kan uitoefenen op je omgeving. Je bent competitief en bereid risico's te nemen. Je houdt ervan om projecten op te starten en anderen te overtuigen mee op de kar te springen.
Conventioneel	Je hebt een voorkeur voor activiteiten en beroepen waarin je systematisch gegevens kunt ordenen. Je waardeert economische en commerciële prestaties. Je hebt oog voor detail, bent geordend en planmatig. Je weet graag wat er van je verwacht wordt en je gaat steeds op zoek naar praktische oplossingen.
Academic scale	Deze schaal werd specifiek ontwikkeld om in kaart te brengen of een leerling eerder interesses heeft in een academische, dan wel een professionele opleiding. Op die manier kan men nagaan wat de interessegebieden van elke leerling zijn. Het is de bedoeling om in de toekomst de interessegebieden van de leerlingen te koppelen aan opleidingen in het hoger onderwijs.

4 Aan de slag

Dit hoofdstuk geeft scholen de nodige handvatten om met Columbus aan de slag te gaan. Dat gebeurt het best volgens de cyclus Plannen-Doen-Opvolgen/Bijsturen.

Plannen

Doelgroep

Alle leerlingen van de derde graad van het secundair onderwijs vormen de doelgroep van Columbus. Het is belangrijk dat de school alle leerlingen over Columbus informeert, los van de onderwijsvorm. Elke leerling moet de mogelijkheid hebben om met Columbus aan de slag te gaan en zo de mogelijkheid krijgen om een studiekeuze naar het hoger onderwijs te exploreren.

Ambitieu. De school doet zelf geen voorafnames: ze sluit geen leerlingen uit. Columbus kan immers een emancipatorische functie hebben. De feedback kan de blik verruimen van leerlingen en hen stimuleren om verder te kijken dan de opleidingen waar ze zich in eerste instantie mee identificeren. Leerlingen uit beroepsopleidingen kunnen via Columbus aftoetsen of het hoger onderwijs iets voor hen zou kunnen zijn, ook al dachten ze in eerste instantie van niet.

Plaats in de schooleigen onderwijsloopbaanbegeleiding

Maak uit wat u als school de meest geschikte plaats(en) vindt voor Columbus. Onderzoek de complementariteit en eventuele overlap tussen Columbus en de andere instrumenten die u als school gebruikt voor de onderwijsloopbaanbegeleiding. Op die manier kunt u de leerlingen een evenwichtig en efficiënt traject aanbieden.

Houd hierbij rekening met de eigenheid van Columbus.

- **Exploratietool.** Columbus situeert zich in de keuzeactie van het exploreren, in het bijzonder de exploratie van de eigen mogelijkheden en omgeving (meer bepaald het aanbod aan opleidingen in het hoger onderwijs). Met de tool kunnen leerlingen een antwoord vinden op vragen als: Wie ben ik? en Hoe ver sta ik in mijn keuzeproces? Zo krijgen ze een beter inzicht in hun capaciteiten en interesses, met het oog op de keuze voor een professionele of academische bacheloropleiding of een graduaatsopleiding. Samen met andere acties in het studiekeuzeproces helpt Columbus om die keuze zo goed mogelijk te onderbouwen en het proces verder te ondersteunen door feedback en opvolging.
- **Modulair.** Columbus bestaat uit vier modules die op verschillende tijdstippen kunnen worden aangeboden. Omdat leerlingen verschillende snelheden doorlopen bij hun keuzeproces, is het aangewezen om differentiatie in te bouwen en leerlingen de kans

te geven om sommige modules, of onderdelen van modules, verschillende keren af te leggen.

Timing

Krijtlijnen. De ontwikkeling van Columbus verliep in verschillende test- en valideringsfasen. In de huidige versie (schooljaar 2018-2019):

- kan de school Columbus vanaf 1 september aanbieden aan leerlingen van het voorlaatste en laatste jaar. De school kan de afname van de modules spreiden over verschillende momenten tijdens het schooljaar en zo Columbus een gepaste plaats geven binnen het schooleigen traject.
- krijgen leerlingen meteen feedback als ze een module volledig hebben afgerond.

Vanaf kerst. Scholen zetten Columbus bij voorkeur in tussen de kerstperiode van het voorlaatste jaar en de kerstperiode van het laatste jaar. De laatst af te werken module wordt dan uiterlijk aan het begin van het laatste jaar aangeboden. Columbus is immers geen eindtoets in de laatste fase van het studiekeuzeproces.

Voorbeelden

Welke plaats geeft u aan Columbus in het studiekeuzeproces? Concrete voorbeelden van trajecten voor onderwijsloopbaanbegeleiding waarin Columbus een plaats krijgt, zijn beschikbaar via columbus.onderwijskiezer.be/leerkrachten.

Communicatie

Actieve en regelmatige communicatie over onderwijsloopbaanbegeleiding en Columbus is belangrijk. Om er zeker van te zijn dat u alle actoren bereikt, gebruikt u het best diverse kanalen:

- mondeling (bijvoorbeeld een informatieavond);
- schriftelijk (bijvoorbeeld een brief);
- digitaal (bijvoorbeeld de facebookpagina van de school en het elektronisch leerplatform).

Schoolteam. Alle leden van het schoolteam zijn een aanspreekpunt voor de leerlingen. De leden van het team moeten dus zeer goed op de hoogte zijn van Columbus en het belang ervan. Ontwikkel samen met het volledige schoolteam uw visie op:

- onderwijsloopbaanbegeleiding (zie hoofdstuk 2);
- de plaats van Columbus binnen dat traject.

Leraars en leerlingbegeleiders moeten gerichte, praktische informatie krijgen over Columbus: beknopt voor de reguliere leraar, meer uitgebreid voor de leerlingbegeleider. Als basis voor die informatie kunt u hoofdstuk 3 gebruiken.

In de communicatie voor leraars moet u vooral ook de doelstelling van Columbus goed belichten. Anders zouden leraars de neiging kunnen hebben om hun onderwijs op Columbus te gaan afstemmen, bijvoorbeeld wanneer de afname in zicht komt. Teaching to the test zou het doel van Columbus als exploratietool ondermijnen, namelijk leerlingen een eerlijke spiegel geven over hun voorkeuren en sterktes ter ondersteuning van een onderbouwde studiekeuze.

Leraars die nauw betrokken zijn bij de afname van de modules, moeten zeer goed op de hoogte zijn van de kenmerken van het instrument, de beoogde doelstellingen en de meerwaarde ervan. Dat zal de kans vergroten dat leerlingen Columbus ernstig nemen.

Ouders en leerlingen. De thuisfactor is een niet te onderschatten factor bij het proces van onderwijsloopbaanbegeleiding. De school kan hier een grote rol spelen door ouders goed te informeren en hen mee te betrekken in het verhaal. De ouderraad kan daarbij een belangrijke partner zijn. Een extra uitdaging is de participatie van ouders uit kwetsbare groepen.

De communicatie met ouders en leerlingen gebeurt het best in twee fasen.

- Bij de start van de derde graad: algemene informatie over Columbus als onderdeel van de onderwijsloopbaanbegeleiding en het studiekeuzeproces voor het hoger onderwijs. Kunnen aan bod komen:
 - Columbus als exploratietool;
 - (kort:) de vier modules.
- Tussen de kerstperiode van het voorlaatste jaar en de kerstperiode van het laatste jaar (dus op het moment dat de leerlingen effectief met Columbus aan de slag gaan): meer inhoudelijke informatie over de tool.

De communicatie moet een evenwicht vinden tussen de betrokkenheid van ouders en het eigenaarschap van leerlingen in het studiekeuzetraject. Ouders en leerlingen moeten ook:

- zeer goed op de hoogte zijn van de meerwaarde van Columbus: het is een instellingsneutraal, Vlaanderenbreed instrument dat gebaseerd is op wetenschappelijke inzichten;
- weten dat Columbus een brede verkenning beoogt van interesses, vaardigheden en capaciteiten. Dat kan leiden tot onverwachte inzichten;
- de kenmerken van de Columbus-feedback goed kennen, zodat ze correcte verwachtingen hebben over het instrument.

Infofiches

Op columbus.onderwijskiezer.be/leerkrachten zijn infofiches beschikbaar voor leraars, schooldirecties, leerlingen en ouders (zowel in een word- als in een pdf-versie). De fiches bevatten voor elke doelgroep toegankelijke, gerichte informatie.

Doen

De afnames

Als de planning goed zit, is het tijd voor de afname van Columbus.

- De school zorgt voor minstens één afname van elke module. De afnames van de verschillende modules kunnen gespreid worden in de tijd. Zie ook de voorbeeldtrajecten in de leerkrachtentoolbox op de website.
- De afname gebeurt in de schoolomgeving onder begeleiding, zodat leerlingen het instrument adequaat gebruiken. Het is belangrijk dat leerlingen de resultaten niet manipuleren zodat ze een correct beeld krijgen van waar ze staan. Columbus is geen test die tot een oordeel zal leiden.

Belangrijk: coachinggesprek

Een goed onderbouwd coachinggesprek tussen de school en de leerling over zijn of haar toekomstige studiekeuze is essentieel. Het gesprek:

- is belangrijk voor de integratie van Columbus in het bredere traject van onderwijsloopbaanbegeleiding;
- zorgt ervoor dat de leerling verdere betekenis en inhoud kan geven aan de feedback die Columbus genereert en verdere stappen kan nemen in zijn/haar studiekeuzeprocess.

Keuzebegeleider. Het coachinggesprek wordt gevoerd door een keuzebegeleider. Meestal is dat de klasleraar, maar het kan ook een andere leraar, een leerlingbegeleider of de CLB-medewerker zijn. Dat is afhankelijk van de gangbare praktijk op de school. Het moet voor de leerling duidelijk zijn bij wie hij of zij terecht kan.

Dialoog. Het gesprek over de toekomstige studiekeuze krijgt de vorm van een dialoog binnen een veilige omgeving. De begeleider reflecteert samen met de leerling over zijn of haar kwaliteiten, interesses, waarden, de opgedane ervaringen, enzovoort. De begeleider neemt geen oriënterende maar een coachende houding aan, met aandacht voor de zelfsturing van de leerling.

Klassenraad. De school kan de leerlingen uitnodigen om de feedback van Columbus te delen met de begeleidende klassenraad. Op die manier kan de klassenraad vanuit de eigen professionaliteit deze feedback inbrengen in de eigen bespreking. Columbus kan immers extra, kwaliteitsvolle informatie toevoegen aan de andere elementen waarover de klassenraad beschikt. De feedback van Columbus is echter niet bedoeld om het advies van de begeleidende klassenraad te vervangen.

Leerling stuurt. De feedback uit Columbus kan op twee manieren (of een combinatie) in het coachinggesprek aan bod komen:

- de leerling deelt de feedback van Columbus met de klassenraad;
- de leerling deelt zelf de feedback tijdens het gesprek.

Het is aan de school om een motiverende en waarderende context te creëren waarin de leerling gestimuleerd wordt om effectief in gesprek te gaan over de feedback van Columbus. De leerling kan er ook voor kiezen om de feedback niet te delen met de school en het gesprek te voeren op basis van andere elementen. De leerlingen (en eventueel de ouders) kunnen bijvoorbeeld altijd beslissen om met de feedback van Columbus rechtstreeks naar het CLB te gaan. De leerlingen sturen zelf hun keuzeprocessen. Ze hebben er echter wel belang bij dat tijdens het gesprek met de keuzebegeleider alle nuttige informatie een plaats kan krijgen.

Privacy

Columbus verzamelt persoonsgegevens (identiteit en resultaten) van leerlingen. Die gegevens worden geanonimiseerd gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek om het exploratie-instrument nog verder te verfijnen. De regelgeving over de bescherming van natuurlijke personen bij de verwerking van persoonsgegevens is dus van toepassing.

- Alle leerlingen (meerderjarig én minderjarig) kunnen via het startscherm van Columbus al dan niet toestemming geven om deel te nemen aan het onderzoek en om hun gegevens geanonimiseerd te gebruiken voor wetenschappelijk onderzoek.
- De school vraagt ook aan de ouders of ze akkoord gaan met de deelname van hun kind aan het onderzoek. Als dat niet het geval is, dan laten ze dat weten aan de school. De school kan voor de communicatie met de ouders hierover gebruikmaken van de infofiche Columbus voor ouders op columbus.onderwijskiezer.be/leerkrachten.

Feedback

Leerlingen ontvangen per module feedback. Die feedback houdt hen een spiegel voor.

- Het is de bedoeling dat de feedback een plaats krijgt in het ruimere traject van onderwijsloopbaanbegeleiding op de school.

- De feedback is een evenwichtige mix van kwalitatieve en kwantitatieve feedback. Hij bouwt verder op bestaande data-analyse, Vlaanderenbreed en voor verschillende onderwijsvormen.

Praktisch

Een leeswijzer op columbus.onderwijskiezer.be/leerkrachten geeft meer informatie over de achtergrond en context bij de interpretatie van de Columbus-feedback. Hier vindt u ook een voorbeeld van een feedbackrapport.

Opvolgen en bijsturen

Het is belangrijk dat de school kritisch stilstaat bij de gehanteerde aanpak. Samen reflecteren over de onderwijsloopbaanbegeleiding en de plaats van Columbus daarbinnen kan een drijvende kracht zijn om de kwaliteit ervan te consolideren of te verbeteren.

Cyclisch groeiproces. Columbus en onderwijsloopbaanbegeleiding moeten worden opgevat als een cyclisch groeiproces waarbij ervaringen kunnen worden gebruikt om een volgend schooljaar stappen vooruit te zetten. Voor een goed uitgebouwd, kwaliteitsvol beleid is tijd nodig en vooral ook een context om te leren uit de verschillende initiatieven en ervaringen.

Beknpte evaluatie. Een beknpte screening heeft tot doel de vinger aan de pols te houden en vanuit een brede vraagstelling te informeren naar de ervaringen met Columbus. De vraagstelling kan beperkt blijven tot de volgende drie algemene vragen over de aanpak van de school:

- Wat verliep er goed en moet zeker behouden blijven?
- Wat verliep er minder goed? Op welk vlak is verbetering nodig?
- Welke suggesties voor verbetering ziet u?

Dergelijke algemene vragen kunnen worden voorgelegd aan een zeer brede groep van betrokkenen. Ze kunnen bijvoorbeeld aan bod komen tijdens een personeelsvergadering als basis voor een gesprek over de aanpak van de school. Eventueel kunnen uit de resultaten van dat gesprek thema's naar voren komen om verder uit te diepen. Bijvoorbeeld: de communicatie over Columbus naar de leerlingen, de kwaliteit van het gesprek over de Columbus-feedback, enzovoort.

Meer uitgebreide evaluatie. Zonder exhaustief te willen zijn, geven we hier een aantal vragen als basis voor een meer uitgebreide evaluatie.

- Wat was de gevolgde strategie en heeft ze gewerkt? Dat kan de school nagaan voor bijvoorbeeld:
 - de communicatie over Columbus naar ouders, leerlingen en binnen het schoolteam;
 - de plaats van Columbus als onderdeel van een breder traject van onderwijsloopbaanbegeleiding.
- Wie waren de betrokken actoren en hoe is de samenwerking verlopen? In welke mate was er voldoende tijd en ruimte voor overleg?
- Hoeveel tijd (voldoende, te weinig of te veel) is besteed aan:
 - de introductie van Columbus bij de verschillende actoren (leerlingen, ouders en het lerarenteam)?
 - de afname en de gesprekken met leerlingen?

Aangezien de bovenstaande vragen een helikopterperspectief vragen, worden ze het best besproken met een kerngroep van betrokken actoren. Die werkwijze kan worden aangevuld met een focusgroepgesprek met een representatieve groep leerlingen, zodat ook zij feedback kunnen geven over de aanpak van de school.

5 Voorbeeldvragen

Checkpoint: wie ben ik?

ZELFBEELD

Ik ben erg paniekerig als ik een belangrijke toets heb.	Helemaal niet van toepassing op mij	Niet van toepassing op mij	Enigszins van toepassing op mij	Sterk van toepassing op mij	Zeer sterk van toepassing op mij
Ik denk dat ik goed kan studeren.	Helemaal oneens	Eerder oneens	Noch oneens / noch eens	Eerder eens	Helemaal eens

MOTIVATIE

Ik studeer alleen dingen die ik graag doe.	Helemaal niet van toepassing op mij	Niet van toepassing op mij	Enigszins van toepassing op mij	Sterk van toepassing op mij	Zeer sterk van toepassing op mij
Zelfs wanneer ik moeilijkheden ervaar voor een vak, kan ik mezelf motiveren om door te werken tot het einde.	Helemaal niet van toepassing op mij	Niet van toepassing op mij	Enigszins van toepassing op mij	Sterk van toepassing op mij	Zeer sterk van toepassing op mij

STUDIEVAARDIGHEDEN: ORGANISEREN

Als ik zou moeten studeren, stel ik dat studeren té vaak uit.	Helemaal niet van toepassing op mij	Niet van toepassing op mij	Enigszins van toepassing op mij	Sterk van toepassing op mij	Zeer sterk van toepassing op mij
---	-------------------------------------	----------------------------	---------------------------------	-----------------------------	----------------------------------

STUDIEVAARDIGHEDEN: VERWERKEN

Ik breng feiten in verband met de grote lijn van de leerstof.	Ik doe dit zelden of nooit	Ik doe dit soms	Neutraal	Ik doe dit vaak	Ik doe dit vrijwel altijd
---	----------------------------	-----------------	----------	-----------------	---------------------------

Checkpoint: wat kan ik?

Talige strategieën

Voorbeeld: Welke structuur herken je in deze tekst?

- Opsomming
- Chronologie
- Tegenstelling
- proces

Voorbeeld: Wat is de correcte betekenis (synoniem) van het woord in het vet? Let op de context!

We geven ook de **correlaties** weer tussen politiek vertrouwen en de verwachte financiële situatie van het gezin.

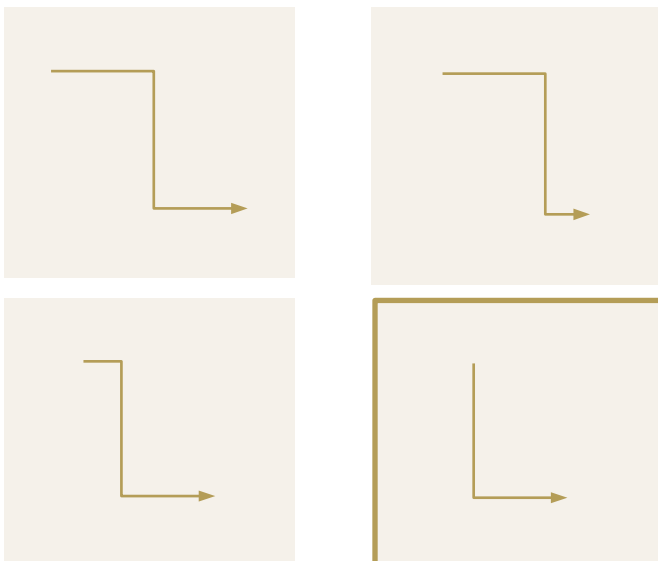
- duidelijke onderlinge samenhang
- verandering van samenhang in de tijd
- verhouding tussen de delen verandert
- behorend tot dezelfde familie

Woordenschat

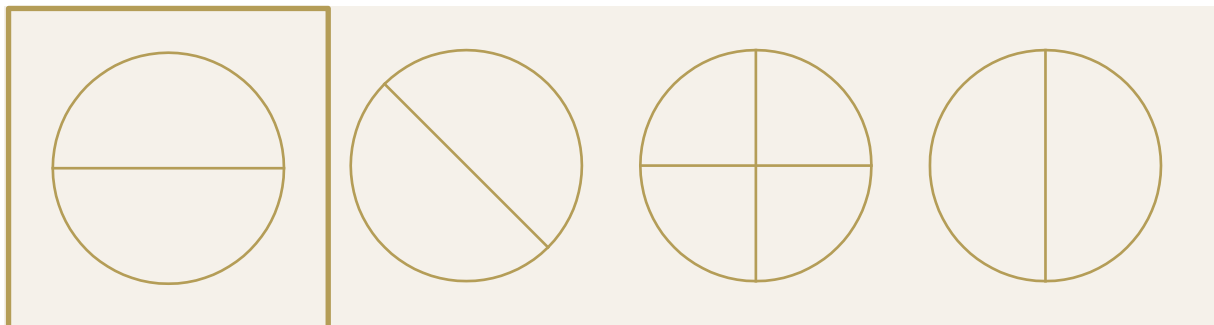
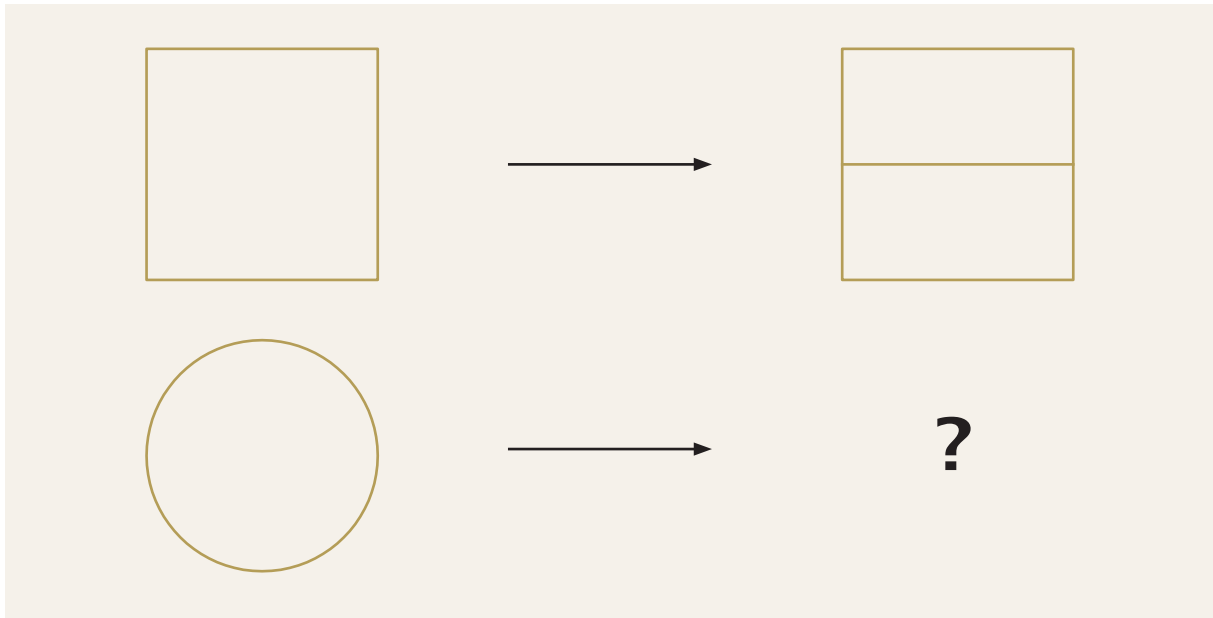
Voorbeeld: Is deze letterreeks een bestaand woord?
Conditioneren

Redeneervaardigheden

Voorbeeld: Welke figuur is anders?

Voorbeeld: Kies hieronder de figuur die op de plaats van het vraagteken moet komen.

Wiskunde

Voorbeeld: vraagstukken

Als een fietser gemiddeld 25 kilometer fietst in 2 uur, hoeveel heeft hij dan gefietst na 10 minuten?

Voorbeeld: wiskunde-oefening

Bereken $\frac{2}{6} * (-2) + \frac{1}{8} = \dots\dots\dots$

Los de vergelijking op naar x: $2x + 4 = \dots\dots\dots$

Checkpoint: wat wil ik?

Voorbeeld:

Ja: Activiteiten die je prettig vindt of zou willen proberen.

Nee: Activiteiten die je niet zou willen doen.

Opzoeken van bronnen om ideeën te onderbouwen.

Ja - Nee

Kinderen iets bijleren.

Ja - Nee

6 Referenties

Algemeen

CLB Support Team Onderwijsloopbaanbegeleiding (STOLB, netoverschrijdend CLB-project) (2008). Onderwijsloopbaanbegeleiding in een didactisch raamwerk: inventaris en catalogus van materialen voor onderwijsloopbaanbegeleiding.

GO! (2015). Onderwijsloopbaanbegeleiding: visietekst van het GO!.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen, (2009). SOHO – Overgang van het secundair naar het hoger onderwijs (MLER_006). Online beschikbaar via <https://www.katholiekonderwijs.vlaanderen/schoolloopbaanbegeleiding-secundair-onderwijs>

Katholiek Onderwijs Vlaanderen, (2013). Schoolloopbaanbegeleiding in het secundair onderwijs (MLER_005). Online beschikbaar via <https://www.katholiekonderwijs.vlaanderen/schoolloopbaanbegeleiding-secundair-onderwijs>

Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [*Advies over studiekeuze naar het hoger onderwijs*](#), 28 januari 2010.

Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [*Advies over de studiekeuze van het secundair naar het hoger onderwijs*](#), 28 maart 2013.

Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [*Advies 'Naar een versterking van onderwijsloopbaanbegeleiding voor jongeren die \(willen\) doorstromen naar de arbeidsmarkt'*](#), 29 juni 2017.

Onderwijsloopbaanbegeleiding

De vier clusters van keuzeacties/keuzetaken in het hoofdstuk Onderwijsloopbaanbegeleiding zijn de keuzeacties zoals gedefinieerd in een eerder Vlor-advies: Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad (2013). Advies over de versterking van het studiekeuzeproces van het secundair naar het hoger onderwijs, p. 3-4.

Op dit gemeenschappelijk referentiekader bestaan verschillende varianten:

- Germeijs, V. & Verschueren, K. (2007). De keuze van een studie in het hoger onderwijs: het beslissingsproces, risicofactoren, en samenhang met uitvoering van de keuze, in: *Caleidoscoop*, 19, 2-9.
- Lacante, M., Van Esbroeck, R., Lens, W., De Vos, A. e.a. (2008). Met een dynamische keuzebegeleiding naar een effectieve keuzebekwaamheid. In opdracht van de Vlaamse

Minister voor Onderwijs en Vorming, in het kader van het 'OBPWO-programma'.
Brussel/Leuven: Vrije Universiteit Brussel/Katholieke Universiteit Leuven.

De Vlaamse LOB-scan, waar het GO! mee werkt, kan een inspirerend instrument zijn voor de opvolging en eventuele bijsturing van onderwijsloopbaanbegeleiding.

http://www.coiffure.org/sites/default/files/de_vlaamse_lobscan_defversie_20111.pdf

Columbus

Mijn studiekeuzeproces

De Vragenlijst Studiekeuzetaken (VST) werd ontwikkeld door de KU Leuven en voor het eerst digitaal aangeboden binnen het instrument www.klaarvoorhogeronderwijs.be.

Germeijs, V. (2006). High School Students' Choice of a Study in Higher Education: The Decision- Making Process, Antecedents, and Consequences for Choice Implementation. Proefschrift aangeboden tot het verkrijgen van de graad van Doctor in de Psychologische Wetenschappen, K.U. Leuven.

Bosma, H. A. (1992). Identity in adolescence: Managing commitments. In: Adams, G. R., Gullotta, T. P. & Montemayor, R. (Eds.). Adolescent identity formation (pp. 91-121). Thousand Oaks, CA: Sage. (gevalideerd voor Vlaanderen door Germeijs & Verschueren (2006)).

Wie ben ik?

LASSI. Onderzoekers aan de Universiteit van Texas (Austin), hebben de Learning and Study Strategies Inventory (LASSI) ontwikkeld. Het instrument wordt wereldwijd in meer dan 2000 onderwijsinstellingen gebruikt. LASSI werd binnen de KU Leuven vertaald naar het Nederlands en uitgebreid onderzocht op zijn psychometrische kwaliteiten.

LASSI, Learning and Study Strategies Inventory, Dutch version: © H&H Publishing Company, Inc., 1231 Kapp Drive, Clearwater, Florida 33765. Authors: Weinstein Claire Ellen (1987-2002-2016), Dutch version: Lacante Marlies, Lens Willy & Briers Veerle (1999).

Van Daal, T., Coertjens, L., Delvaux, E., Donche, V. & Van Petegem, P. (2013). Klaar voor hoger onderwijs of arbeidsmarkt? Longitudinaal onderzoek bij laatstejaarsleerlingen secundair onderwijs. Antwerpen: Garant.

LEMO. De LEMO-test werd in verschillende onderzoeksprojecten ontwikkeld door de onderzoeksgroep Edubron van de Universiteit Antwerpen, in samenwerking met Artesis Plantijn Hogeschool. De onderliggende wetenschappelijke theorieën zijn het leerpatronenmodel (Vermunt & Vermetten, 2004), de zelfdeterminatietheorie (Ryan & Deci, 2000) en zelfeffectiviteit (Pintrich et al., 2003). De psychometrische kwaliteiten van de LEMO-

test werden in het voorbije decennium uitvoerig getest in cross-sectionele en longitudinale studies in diverse onderwijscontexten in Vlaanderen (o.a. Van Daal et al., 2013; Vanthournout et al., 2015).

Donche, V., Van Petegem, P., Van de Mosselaer, H. & Vermunt, J. (2010). LEMO: een instrument voor feedback over leren en motivatie. Mechelen: Plantyn.

Catrysse, L., Coertjens, L., Donche, V., Van Daal, T. & Van Petegem, P. (2015). De invloed van persoonlijkheid en motivatie op de ontwikkeling van leerstrategieën. *Pedagogische studiën*, 92(5), 308-323.

Vanthournout, G., Van de Mosselaer, H., Donche, V. & Vansteenkiste, M. (2016). Discovering and strengthening learning strategies and motivation using the LEMO-instrument. In Bonne, P. & Nutt, P.D. (Eds.). *Ten times the first year. Reflections on ten years of the European first year experience*. Milton Parks: Routledge.

Wat kan ik?

Wiskunde

Fonteyne, L., De Fruyt, F., Dewulf, N., Duyck, W., Erauw, K., Goeminne, K. & Lammertyn, J. (2015). Basic mathematics test predicts statistics achievement and overall first year academic success. *European Journal of Psychology of Education*, 30(1), 95–118. doi: 10.1007/s10212-014-0230.

Woordenschat

De woordenschattest die binnen Columbus wordt gebruikt, heet LexTALE. De test werd in het Engels ontwikkeld voor gebruik in wetenschappelijk onderzoek, en is gestandaardiseerd en gevalideerd (Lemhöfer en Broersma, 2012). Parallel werd ook een Nederlandstalige versie gemaakt. Zowel de Nederlandse als de Engelse versie van LexTALE zijn vrij beschikbaar via www.lextale.com.

Lemhöfer, K. & Broersma, M. (2012). Introducing LexTALE: A quick and valid Lexical Test for Advanced Learners of English. *Behavior Research Methods*, 44, 325-343. doi: 10.3758/s13428-011-0146-0.

Talige strategieën

De Wachter, L. & Heeren, J. (2013). Een taaltest als signaal. De ontwikkeling en implementatie van een strategische taalvaardigheidstoets aan de KU Leuven. *Levende Talen Tijdschrift*, 14(1), 19-27.

De Wachter, L., Heeren, J., Marx, S. & Huyghe, S. (2013). Taal: een noodzakelijke, maar niet de enige voorwaarde tot studiesucces. De correlatie tussen de resultaten van een taalvaardigheidstoets en de slaagcijfers bij eerstejaarsstudenten aan de KU Leuven. *Levende Talen Tijdschrift*, 14(4), 28-36.

Redeneerproef

De redeneerproef Rules werd speciaal voor Columbus ontwikkeld. De validiteit en betrouwbaarheid worden nog onderzocht binnen de Universiteit Gent. Rules is opgebouwd vanuit het wetenschappelijke model van Cattell, Horn en Carroll (CHC-model). Inductief en deductief redeneren zijn volgens het CHC-model twee van de nauwe cognitieve vaardigheden die onderdeel zijn van de bredere cognitieve vaardigheid 'fluid intelligence' (Gf) (Alfonso, Flanagan & Radwan, 2005).

Alfonso, V. C., Flanagan, D. P. & Radwan, S. (2005). The impact of the Cattell-Horn-Carroll theory on test development and interpretation of cognitive and academic abilities. In: D. P. Flanagan & P. L. Harrison (Eds.), *Contemporary intellectual assessment: Theories, tests, and issues* (2nd ed., pp. 185–202). New York, NY: Guilford Press.

Wat wil ik?

De interessevragenlijst van Columbus, SIMON-I, is binnen de Universiteit Gent ontwikkeld en bleek in eerder onderzoek zeer werkzaam (Fonteyne, Wille, Duyck, & De Fruyt, 2016). De lijst vindt zijn theoretische basis in het RIASEC-model van Holland. Dat model is een van de belangrijkste wetenschappelijke modellen over beroeps- en opleidingsinteresses. In het Nederlands wordt RIASEC als PAKSOC vertaald.

Fonteyne, L., Wille, B., Duyck, W. & De Fruyt, F. (2016). Exploring vocational and academic fields of study: Development and validation of the Flemish SIMON Interest Inventory (SIMON-I). Manuscript submitted for publication.

Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
www.vlor.be